

*Erdősi Vanda***A PTE Nemzetközi Oktatási Központ
MagyarOK magyar nyelvi egyetemi előkészítő programja****1. Bevezetés**

Az egyetemi nyelvi előkészítő programok a nyelvoktatás különleges területét jelentik, ahol a kezdő szinttől meghatározott idő (egy tanév, két szemeszter, azaz 30 oktatási hét) alatt kell az általános és akadémiai nyelvtudás birtokába juttatni a nyelvtanulót azzal a speciális céllal, hogy a tanuló képes legyen az egyetemi tanulmányok folytatására az adott nyelven, anyanyelvi beszélők (diákok és tanárok) között. A csoportok nyelvi, nemzetiségi és kulturális szempontból heterogének, a diákok különböző okokból és személyes célokkal választják Magyarországot és a magyar nyelvi egyetemi előkészítő kurzust, a fő cél azonban közös: mindenkinek el kell érnie egy meghatározott nyelvi szintre, meg kell szereznie azt a nyelvtudást, amelynek segítségével felvételt nyerhetnek a magyar felsőoktatásba, alkalmassá kell válniuk arra, és végig is tudják vinni tanulmányaikat, hogy diplomát szerezzenek. A speciális célok és körülmények természetesen sajátos programot és módszertant is igényelnek.

2. Egyetemi idegen nyelvi előkészítő programok

Magyarországon a XX. században a magyar nyelvi egyetemi előkészítő programoknak hosszú és komoly hagyománya van. Budapesten 1952-ben hozták létre az ELTE Központi Magyar Nyelvi Lektorátusát. Ekkor kezdődött a magyar mint idegen nyelv oktatásának tudatos, módszertanilag átgondolt pedagógiai fejlesztése, ekkor kellett egy addig Magyarországon nem ismert, intenzív oktatási formát kidolgozni, amely a diákokat egy-két év alatt el tudta juttatni olyan nyelvtudási szintre, amely alkalmassá tette őket a magyar nyelvű egyetemi tanulmányokra. 1957-ben létrejött az egyetemi előkészítésre szakosodott Nemzetközi Előkészítő Intézet. (Közvetlen elődje az 1952-ben alapított Koreai Előkészítő Iskola volt, amely 20 koreai ösztöndíjas hallgató nyelvi előkészítésével foglalkozott.) A NEI feladata lett a magyar egyetemi oktatásba bekapcsolódó külföldi ösztöndíjasok nyelvi és szaknyelviszaktárgyi előkészítése. Ilyen és hasonló intézménytípusok más kelet-európai országokban is alakultak, és ezáltal olyan oktató- és kutatóbázisok kaptak szárnyra, amelyek kevésbé ismert nyelvek esetében más körülmények között nem jöhettek volna létre (Nádor 2006: 52–53). A NEI kidolgozta a nyelvi és szaknyelvi előkészítés módszertanát, amelynek célja volt, hogy a diákokat az előkészítő képzés végére olyan nyelvtudási szintre juttassák el, amely alkalmassá teszi őket a magyar nyelvű tanulmányokra, az előadások követésére, a jegyzetelésre, a vizsgák teljesítésére. Ez a hatalmas módszertani tudásbázis és tapasztalat sajnos kevésbé vált publikussá és közkinccsé a felsőoktatásban tanító magyar nyelvtanárok számára. Több névváltoztatás és átalakulás után, kiszélesített tevékenységi körrel a jogutód Balassi Bálint Intézet folytatta a nyelvi előkészítő oktatást (Nádor 2006: 54).

Jelenleg Magyarországon több városban, több felsőoktatási intézményben is folyik magyar nyelvi egyetemi előkészítés (Budapesten, Pécsen, Szegeden, Gödöllőn, Nyíregyházán), ennek kapcsán született meg az igény a programok, az oktatók közötti párbeszédre és tapasztalatcserére, amelynek első és eddig egyetlen állomása volt a Pont HU által szervezett, nyelvtanári fórum, mely a magyar mint idegen nyelvi egyetemi előkészítő programok

módszertanát vizsgálta meg (a témáról lásd részletesen a Pont HU weboldalának beszámolóját).

Ha megnézzük, hogy külföldi egyetemeken milyen egyetemi nyelvi előkészítő programokat találunk, feltűnő az angol nyelv túlsúlya. Találunk azonban más nyelveken is egyetemi előkészítő képzéseket, például – a teljesség igénye nélkül – cseh, lengyel, holland, német, olasz, francia, orosz, kínai nyelven is. Az egyetemi nyelvi előkészítők területén zajló kutatásokkal kapcsolatban azonban például viszonylag kevés olyan cikket találunk, amely részletesen bemutatja az adott programot, módszertani szempontból indokolja annak struktúráját, és általában a módszertani kérdésekre fókuszál. Az utóbbi évek hasonló vizsgálatait áttekintve szembevetve, hogy sok kutatás zajlik a törökországi és arab nyelvterületeken működő angol nyelvi egyetemi előkészítő programokon. Találunk példát az egyetemi nyelvi előkészítő program hatékonyságának vizsgálatára a diákok nézőpontjából (Özkanal–Hakan 2010: 295–305), a nyelvi előkészítő program tanárainak nézőpontjából (Uysal 2019: 452–467). Egy holland nyelvi egyetemi előkészítő program kapcsán a diákok kulturális háttere és a célnyelvi kultúra közötti különbségeket, a tanulási szokások és körülmények különbségének jelentőségét vizsgálták (Meffert–Kool–Knoote–Aalders–Ruijschoot 2008: 24–32). Olyan vizsgálattal is találkozunk, amely a program tanulóinak nyelvi igényeire összpontosít, és esettanulmányként mutatja be, megfelel-e a program a tanulók nyelvi igényeinek (ebben az esetben angol nyelv és irodalom, valamint fordítás szakra készülő hallgatók előkészítő csoportjában: Mede–Uygun 2014: 201–221). A példából világosan látszik, hogy az idegennyelv-oktatás egy speciális területe, az egyetemi nyelvi előkészítő program sok kérdést és alapvetően még feltáratlan területet biztosít az idegennyelv-oktatás és általában az alkalmazott nyelvészeti kutatások számára.

3. Az oktatóhely: a Nemzetközi Oktatási Központ

A *MagyarOK* Műhely, a Nemzetközi Oktatási Központ magyar nyelvi programja Pelcz Katalin vezetésével a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Karának részeként a magyar mint idegen nyelv tanításának egyik fontos hazai oktató- és kutatóhelye. A Nemzetközi Oktatási Központ fő célja, hogy magas színvonalú nyelvoktatást és az eltérő kultúrákat egymással megismertető interkulturális oktatási programokat biztosítson hallgatóinak.

1989-ben a Nemzetközi Oktatási Központban megkezdődött a magyar mint idegen nyelv oktatása, elindult a Magyar mint idegen nyelv Program, amelyet ma *MagyarOK* Műhely néven is ismerhetünk. 1999 óta nemcsak az egyetemi hallgatók számára kínálkozik lehetőség magyar nyelvet tanulni, hanem bármely külföldi is részt vehet a tanfolyamokon az egyetemistákon kívül is. 2010-ben bevezetésre kerül a modell- és élményalapú oktatási tanmenet, melynek fontos pillére a kooperatív oktatási módszer.

A Magyar mint idegen nyelv Program a magyar nyelvi kurzusok színes és változatos portfólióját kínálja a magyar nyelv iránt érdeklődők számára:

- Szemeszteres kurzusok: hetente kétszer 90 perces magyar nyelvtanfolyamok az őszi és tavaszi egyetemi szemeszterben. A kurzusokon az egyetemi hallgatókon kívül külsős vendégek is részt vehetnek.
- Magyar nyelv és kultúra nyári egyetem: két, illetve négy héten át heti negyven órás intenzív nyelvtanfolyam kulturális programokkal és szemináriumokkal.
- *MagyarOK* magyar nyelvi egyetemi előkészítő program: egy teljes tanévet felölelő, szeptembertől júniusig tartó intenzív, magyar nyelvű egyetemi tanulmányokra felkészítő program.

Valamennyi programon évente összesen körülbelül 500 diák tanul magyarul.

A Nemzetközi Oktatási Központ Magyar mint idegen nyelv Programja nemcsak kurzusok szervezőjeként, oktatóhelyként, hanem tananyag-fejlesztési, módszertani és kutatóműhelyként is működik. Kiemelt fontosságú a tananyagfejlesztés, amely a műhely nevét is adó *MagyarOK* négykötetes tankönyvcsaládon túl haladó szintű tematikus szókincsfejlesztő füzeteket, készségfejlesztő füzeteket (írás, kiejtés), két nyelvtani gyakorlót (megjelenés előtt), online gyakorló felületet (*Aktív MagyarOK*), YouTube videósatort hozott létre és működtet. A *MagyarOK* tankönyvcsalád megjelenését módszertani kutatások, előnyelvi adatgyűjtés és tesztelések előzték meg; ezen tapasztalatok alapján készültek a tankönyvek. A *MagyarOK* tankönyvcsalád 2013-as megjelenésével és Magyar Nyelv és Kultúra Nyári Egyetem programjával elnyerte az Európai Nyelvi Díjat, amely az innovatív nyelvoktatási projekteket jutalmazza. A szaknyelv oktatásához is kapcsolódik kísérleti tananyagfejlesztés (*Bevezetés a szaknyelvbe* tananyagok – megjelenés alatt).

A Magyar Program valamennyi kurzusán azonos alapelvek alapján történik az oktatás. A Magyar Program a Közös Európai Referenciakerettel összhangban a következő öt nyelvi szinten oktat: minimumszint (A1), alapszint (A2), küszöbszint (B1), középszint (B2), haladó (C1). Teljesen kezdőtől haladó szintig bármilyen szinten áll is a nyelvtanuló, a Magyar Program a számára megfelelő csoportot kínálja minden magyarul tanulni vágyó külföldi diáknak.

A csoportok létszáma minimum 4, maximum 15 fő. A tapasztalatok alapján a valódi kommunikációhoz, információcseréhez, pár- és csoportmunkához, projektekhez legalább négy diák jelenléte szükséges; ha pedig mindenkire kellő figyelmet szeretnénk fordítani, mindenkinek szeretnénk elég időt adni a kommunikációra, illetve át kívánjuk látni a csoport valamennyi tagjának munkáját és fejlődését, a létszám nem lehet több tizenöt főnél.

A csoportokat több tanár tanítja, az oktatási programtól függően. Bár előfordul, hogy például egy szemeszteres csoportot a hét mindkét óráján ugyanaz a tanár tanít, azonban – különösen intenzív kurzusok esetében – az a tapasztalat, hogy előnyös, ha a diákok több oktatóval találkoznak, több tanárt hallanak beszélni, több tanár módszereinek és tapasztalatainak előnyeit hasznosíthatják. Jobban lehet így támaszkodni és építeni a tanárok személyes erősségeire: van, aki a kiejtés tanításában szakértő, van, akinek a videós anyagok feldolgozása a specialitása, más pedig szívesen dolgozik kulturális információkat bemutató tananyagokkal, vagyis érdemes teret adni az oktatók erősségeinek és specialitásának. A csoportok munkáját egy vezetőtanár hangolja össze, aki átlátja és segít megszervezni az oktatás menetét, képes beosztani a tanári feladatokat, összesíteni a tanulók eredményeit, valamint a hatékonyság érdekében szükség esetén módosít a munkameneten.

A tanórai munkát egy konzultációs rendszer egészíti ki, amely hetente biztosít lehetőséget a hallgatóknak arra, hogy problémáikat megbeszéljék a tanáraikkal. Előfordul, hogy valaki szívesebben teszi fel a kérdéseit négyszemközt, vagy könnyebben beszél a nehézségeiről, ha nem az egész csoport előtt kell kérdezni, tehát mindenképpen hasznos, ha a diákok és a tanárok között van lehetőség az egyéni konzultációra, személyes beszélgetésre is.

A nyelvoktatást tanórán kívüli programok teszik teljessé, amelyek azonban nem extrakurrikuláris elfoglaltságok, hanem az órákon szerzett tapasztalatokat az élményalapú tanítás módszertana szerint bevonjuk a tanítás és tanulás folyamatába. A tanórán kívüli elfoglaltságokra a programok előtt minden esetben felkészülünk a megfelelő szókincssel, kommunikációs formulákkal. Így a diákok aktív résztvevői a programoknak, jobban értik, mit csinálunk, és miről beszélünk, tudnak aktívan kommunikálni az adott témához kapcsolódóan. A programot követő nyelvórán visszatérünk a tapasztaltakhoz: feldolgozzuk, megbeszéljük, mit láttunk, mit hallottunk, mit tanultunk a program során.

Az intenzív kurzus alkalmat nyújt a nyelvi órákon kívül klubfoglalkozásokra (filmklub, ritmusklub, sportklub), kulturális programokra (kortárs kultúrához kapcsolódó beszélgetések, zenei séta, irodalmi séta, török kori séta stb.). A program elkötelezett híve annak, hogy

kultúrát is közvetítsen és élménnyé tegye a tanulást. Ezek nagyon jó alkalmat teremtenek a tanmenet színesebbé, változatosabbá tételére, élményt nyújtanak a diákoknak, és mindez általában nagyon jót tesz a csoportok hangulatának, a csoportdinamikának is.

Az oktatás modellalapú, amely a nyelv alkalmazására helyezi a hangsúlyt, kihasználva a célnyelvi környezet nyújtotta lehetőségeket is.

4. Tananyag: a MagyarOK tankönyvcsalád

Az előkészítő program tananyagának gerincét a *MagyarOK* tankönyvcsalád biztosítja, amelynek szemléletmódja, célkitűzése és elvei az egyetemi nyelvi előkészítő program céljaihoz is illeszkednek. Ezeket a tankönyvcsalád bevezetőjében is olvasható alapelveket Szita Szilvia és Pelcz Katalin dolgozta ki.

A tanulási folyamat során a célnyelvet elsajátításának minden fázisában ugyanúgy használjuk, mint bármely más nyelvet: új információ megszerzésére és továbbadására, valamint a másokkal való értelmes és eredményes kommunikációra. A nyelvtanulás célja, hogy a nyelvtanuló kompetens nyelvhasználóvá váljon. A nyelvi elemek ötvöződnak a pragmatikai viselkedésformákkal és interkulturális ismeretekkel.

Az oktatócsomag tudatosan alkalmazkodik a Közös Európai Referenciakeret definiálta célokhoz és elvárásokhoz, szókincsében, pragmatikai tartalmában, valamint nyelvtanában egyaránt annak követelményeit tartja szem előtt. A könyvek erőteljes progresszióval olyan hasznos szókincsset közvetítenek, amely rövid idő alatt képessé teszi a nyelvtanulót a mindennapokban való eligazodásra és információcserére. A szókincsset változatos nyelvi input segítségével dolgozza fel, lehetőleg alaposan.

A tankönyvcsalád minden kötetét logikus és áttekinthető felépítés jellemzi, amely megkönnyíti a tájékozódást a diákok és tanárok számára is. A fejezetek és a tankönyvcsalád kötetei is spirális szerkezetűek, vagyis a szókincs és a nyelvtan folyamatosan ismétlődik és bővül. A nyelvtani jelenségeket szituatívan, kontextusba helyezve mutatja be és gyakoroltatja. Korán bemutatásra kerülnek a gyakran használt nyelvi elemek (egyes szám első személyű birtokos személyjelek, a többszörös toldalékolás lehetősége stb.), így a diákok már a tanulás korai szakaszában képessé válnak a használatukra.

A tankönyvcsalád szerkezetére, koncepciójára jellemző a hallás- és beszédértés, valamint a kiejtés fokozott fejlesztése (több mint két órányi hanganyag tartozik a könyvhöz). A gyakorlatok követik a multimodalitás elvét, vagyis egyszerre több érzékszervet vonnak be a tanulási folyamatba.

A *MagyarOK* koncepciójának fontos eleme, hogy a kultúra, a kulturális ismeretek közvetítése elválaszthatatlan a nyelvoktatástól. Amellett, hogy a tananyag a magyar kultúráról és mindennapokról közvetít ismereteket, a beszéd és írásbeli gyakorlatok nagy része a tanulók kultúrájának bemutatását és összevetését is lehetővé teszi.

A tankönyvsorozat egészére jellemző az egységes koncepció, mely egy alapra épül, a szinteket követve bomlik ki, és amely eljuttatja a diákokat az egyetemi tanulmányokig.

5. A MagyarOK magyar nyelvi egyetemi előkészítő program

A magyar nyelvi egyetemi előkészítő program célja az általános és akadémiai tanulmányokat megalapozó nyelvtudás megszerzése magyar nyelvből. Mindez egy kétlépcsős programot jelent 800 kontaktórában.

Az első szemeszterben a teljesen kezdő nyelvi szintről a B1 nyelvi szint elérése a cél. Az első szemeszterben a legfontosabb az általános nyelvtudás, a szükséges kiejtés és akadémiai

tanulási technikák kiépítése. Az első szemeszterben használt tananyag: *MagyarOK A1+*, *MagyarOK A2+*, *Hangrend* tankönyvek.

A második szemeszterben a diákok eljutnak a B2 szintre, megkezdik szaknyelvi tanulmányaikat. Szaknyelvi szakirányonként 3 területen, 12 héten keresztül heti 12 órában, összesen szaktantárgyanként 48 órában folytatják a tanulók. A szaknyelvi órák felét (24 kontaktóra, heti egyszer 90 perc 12 héten keresztül) szaktanár tartja, ennek szerves részét a nyelvtanári munka képezi, ami szintén heti egyszer 90 percben követi a szaktanári előadások nyelvi anyagát. A második szemeszterben használt tananyag: *MagyarOK B1+*, *MagyarOK B2+*, *MagyarOK szaknyelvi anyagok*.

A *MagyarOK* magyar nyelvi egyetemi előkészítő program három szakirányon kínál magyar nyelvi képzést és ennek megfelelő szaktárgyakat a diákoknak. Az orvosi szakirányon orvosi terminológiát, kémiát, biológiát; a humán szakirányon történelmet, művelődéstörténetet és humán szakszövegolvasást; reál és műszaki szakirányon pedig matematikát, fizikát és műszaki ismereteket tanulnak a szaknyelvi bevezetesként.

A diákok minden nyelvi szintet követően magyar nyelvi belső vizsgát tesznek (A1: október; A2: január; B1: április; B2: május). Minden egyes szaknyelvi kurzus szintén írásbeli és szóbeli vizsgával zárul május végén. Júniusban akkreditált ECL B2 nyelvvizsgára kerül sor. Az egyes nyelvi szinteket követően ECL próbavizsgát tesznek A2 és B1 szinten. A második szemeszter végén a teljes tanév teljesítménye, összesített eredményeik alapján javasoljuk (vagy nem javasoljuk) számukra az egyetemi tanulmányok folytatását magyar nyelven.

5.1. Tananyag, tanmenet, módszer a MagyarOK magyar nyelvi egyetemi előkészítő programon

A diákok teljesen kezdő szinten indulnak el a magyar nyelvtanulásban, napi hat órában. A nyelvoktatás a *MagyarOK* tankönyvcsalád nyelvkönyveire épül. A csoportok minden héten egy fejezetnyi anyagot dolgoznak fel hétfőtől csütörtökig, pénteken pedig egy tesztet írnak az adott fejezet szókincséből. A pénteki tanítási nap a teszten kívül az ismétlésé, gyakorlásé: ilyenkor van lehetőség ismételni a nehezebb nyelvtani jelenségeket, a tanult témákat a szóbeli és írásbeli kommunikáció során gyakorolni. Hétfőn minden esetben egy nagyobb tesztel kezdenek a csoportok, amely a nyelvtanra és az írásbeli szövegalkotásra koncentrálnak. A teszt után hétfőn a csoportok megkezdik a következő fejezet feldolgozását. A diákok mindennap írásbeli házi feladatot is kapnak: az aznap tanult témák egyikéről kell írniuk. A házi feladat elkészítésére két nap áll rendelkezésre, a cél pedig az, hogy napi rutinná váljon a tanultakhoz való visszatérés, az adott téma megírása, gyakorlása összefoglalása. Az első szemeszterben kiemelt figyelmet fordítunk a kiejtésre. A csoportok minden héten van egy kimondottan a kiejtést fejlesztő kilencven perces órájuk, melynek elsődleges tananyaga a *Hangrend* (Baumann 2018).

Kezdetben az oktatás nagyon fontos eleme, hogy megtanítsuk a diákokat tanulni, hogy természetessé váljon az a módszer, ahogyan dolgozunk. Az órákon tükrözött/fordított osztálytermi eljárásokra is építünk (a témáról lásd részletesen a Tempus Közalapítvány weboldalát), ami a *MagyarOK* program esetében elsősorban azt jelenti, hogy a diák az óra után nem az órákon kapott információkat dolgozza fel és tanulja meg, hanem megkérjük, hogy otthon, még az óra előtt készítse elő az adott óra tananyagát. A kurzuson minden készség fejlesztésére gondot fordítunk: írunk, szövegeket olvasunk és hallgatunk, beszélgetünk. Írni, olvasni és hallgatni a nyelvórán kívül is lehet. A hatékony magyarórák érdekében a diák előre készül, önállóan. Általában szótáraznia, olvasnia, hallgatnia és jegyzetelnie kell, valamint egy-egy nyelvtani részt előre megnéznie; nincs stressz, saját tempójában dolgozhat. A

magyarórán aktívan gyakorolunk: beszélgetünk, mesélünk egymásnak, megbeszéljük a kérdéseket.

A tananyaghoz a diákok számára előre elérhetővé tesszük a tanmenetet Power Point-prezentáció formájában. Ezekből a hallgatók előre pontosan tudják, melyik órán mi lesz a tananyag, mely tankönyvi oldalak tartoznak az adott alkalom anyagához, milyen nyelvtani problémákat kell megnézni a munkafüzetben, mely szöveghallgatásos feladatokkal fogunk órán dolgozni, milyen videókat és online feladatokat talál még a tankönyvhöz tartozó weboldalon, és milyen házi feladatot kell elkészíteni az óra után. Egy 90 perces órához egy ppt tartozik, négy diával. Az első dia az óra programját adja meg. A tanuló előre elolvashatja, milyen témával és milyen nyelvtani jelenséggel foglalkozunk majd. A második dia mutatja, hogyan tud felkészülni az órára. A könyvben néhány oldalt mindig ki kell majd szótáraznia, és olyan nyelvtani jelenségek is vannak, amelyeket meg kell majd figyelnie. Ahhoz, hogy jól tudjunk együtt dolgozni, fontos, hogy óra előtt már megismerkedjen a jelenség formájával és funkciójával. Így az órán a kérdéseire tudunk összpontosítani. Ezeket az információkat megtalálják a *magyar-ok.hu* és az *aktiv-magyar-ok.hu* oldalon. Linkeket is kap hangfelvételekhez és/vagy videófelvételekhez. (Ezek nagyrészt a tankönyvi szövegek.) Így óra előtt nyugodtan, saját tempójában meghallgathatja, illetve megnézheti és feldolgozhatja az anyagot. A harmadik dián további opcionális feladatokat talál. Ezekkel elmélyítheti a tudását, gyakorolhat. Ezek a feladatok az órai készülést segítik, de nem kötelezőek. A tanfolyam után is tud velük dolgozni. A negyedik dián a házi feladat található. Ez a megközelítés változatlanul fontos része maradt, sőt, különösen nagy jelentőséget kapott online módszertanunkban (Pelcz 2020: 124–126).

Mivel a diákoknak az előkészítő évet követően magyar diáktársak között, magyarul kell helyt állniuk, ezért ebben az esetben különösen indokolt, hogy az előkészítő program a modellalapú nyelvoktatás módszerét követi. A módszert Szita Szilvia és Pelcz Katalin dolgozta ki. Fontos, hogy a diákok képessé váljanak az információ önálló feldolgozására, továbbadására és az értelmes kommunikációra. A nyelvtanulás során az a cél, hogy a diák olyan kompetens nyelvhasználó legyen, aki idővel az anyanyelvi beszélővel egyenrangú partnerként tud részt venni a kommunikációs folyamatokban. A módszer kiindulópontjának tekinti, hogy csak a nyelvhasználatból lesz valódi nyelvtudás. A modellalapú nyelvoktatás a tanulás minden fázisában olyan mintát, modellt nyújt a diáknak, amely az anyanyelvi beszélő nyelvhasználatából merít. A modellalapú nyelvoktatási módszer „a tankönyvi szövegeket, a nyelvtanár és az anyanyelvi beszélők megnyilvánulásait olyan nyelvi mintaként (modellként) értelmezi, amely a tanulót segíti abban, hogy ezt a célt elérje. A tananyag és a tanítás során megjelenő írott és hangzó szövegek minden elemét ellenőrzi, hogy megfelel-e annak az elvárásnak, hogy modellként szolgáljon” (Szita–Pelcz 2017: 262–263). A módszer egyik fontos jellemzője, hogy nagy nyelvi inputtal dolgozik, hogy egy-egy témát több szövegvariás formájában tanít, így biztosítva, hogy valós nyelvhasználaton alapuljon a tanulás. Az alapos nyelvtani feldolgozás a témákra épül, s különösen kiemelt szerepe van a kiejtés tanításának. Kiemelendő még, hogy a módszer nem választja szét a nyelvet és a kultúrát, hanem – elsősorban élményalapú és kooperatív módszerekre támaszkodva – összeköti azokat. A modellek követése a hatékony tanulás során lehetővé teszi a magas szintű nyelvtudás elérését. (A témáról lásd bővebben a Pont HU weboldalán olvasható módszertartani interjú első és második részét, amely Szita Szilviával és Pelcz Katalinnal készült.) Egyetemi nyelvi előkészítő program esetében, ahonnan a diákok majd magyar anyanyelvű hallgatókkal, magyarul fogják folytatni tanulmányaikat, magyarul kell megérteni az előadásokat, magyarul olvasni és megérteni a tankönyvet, magyarul vizsgázni írásban és szóban, nem is tűzhető ki ennél kisebb cél az előkészítő tanévre.

A munkamenet hatékonyabbá tételei és fejlesztése folyamatosan folyik, a *MagyarOK* műhely oktatóinak közreműködésével és Pelcz Katalin irányításával.

5.2. Kulturális ismeretek

Egy új országba költözés, egy új életforma kialakítása, egy intenzív nyelvtanfolyammal járó kemény munka óhatatlanul kisebb-nagyobb kulturális sokkal is jár. A diákok napi hat nyelvórán vesznek részt, ez napi szinten rengeteg időt jelent, amelyet nyelvórán, a tanáraikkal és csoportjukkal töltenek. Az együtt töltött sok idő indokolja, hogy a diákok számára a nyelvtanár nemcsak a célnyelvhez, hanem a nyelvi és kulturális szocializációhoz is a legszorosabb összeköttetést jelenti. Különösen nagy a jelentősége ennek, ha a diák térben és kulturálisan is távolabbi országból érkezett. Meg kell tanulni a legalapvetőbb szokásokat, szabályokat, amelyek a nyelvtanuláshoz, a nyelvórákhoz kapcsolódnak, sőt a hétköznapi élet menetét is meghatározzák.

Holló Dorottya (Holló 2019: 14) Byram (1995: 25) meghatározását idézve írja, hogy az idegen nyelvi beszélőnek tulajdonképpen interkulturális beszélővé kell válnia, aki „nyelvi képességeit, valamint a nyelvi és szövegösszefüggésekre vonatkozó szociolingvisztikai tudatosságát úgy tudja használni, hogy kultúrák közötti kommunikációban hatékonyan részt vegyen, számítson értékek, jelentések és hitek különbsége által okozott félreértésekre, és megbirkózzon a másokkal való kommunikáció érzelmi és kognitív elvárásaival.” Holló (2019: 14) hangsúlyozza, hogy az interkulturális beszélő valamennyi, Byram által említett tulajdonsága mindenféle nyelvi környezetben fontos és érvényes, és mivel az idegen nyelv használatához kulturális ismeretek és készségesek szükségesek, ezeknek helyüknek kell lenniük a nyelvórán és a nyelvoktatás folyamatában.

A tanáraiktól tanulják meg a pontosság jelentőségét, a határidők betartásának fontosságát, a kultúránkban érvényes udvarias írásbeli és szóbeli kommunikáció, a nem-verbális kommunikáció, általában az udvarias és elfogadott viselkedés szabályait. Maga a nyelvóra is rengeteg lehetőséget kínál a társas viselkedés szabályainak elsajátítására, egyfajta nyelvórai szocializációra: meg kell tanulni pontosan érkezni az órára, és azt, hogy óra alatt – kivételes esetektől eltekintve – nem hagyjuk el a tantermet. Megtanuljuk, hogy jelentkezünk, hogyan kérünk szót, és türelmesen végighallgatjuk azt, aki beszél, nem vágunk a szavába, nem szakítjuk félbe. Azt is tanulni kell, hogy a nyelvórán feltétlenül szükséges alkalmazni, gyakorolni a tanultakat; ez is egy tanulási folyamat csendesebb, introvertált diákok és olyan kulturális háttér esetén, ahol a más emberek, csoport előtt történő önálló, aktív kommunikáció kevésbé jellemző.

Időnként olyan dolgokat is meg beszélni, el kell magyarázni a diákoknak, amire nem is gondolnánk: előfordul, hogy egy-egy tanulót arra is rá kell ébreszteni, hogy kabátban és sapkában nem ülünk az órákon, hanem az évszaknak megfelelően kell felöltözni. Olykor meg kell beszélni, hogy kulturális különbségek adódhatnak abban a tekintetben, mit kell tennünk, ha köhögünk, tüszentünk, náthásak vagyunk, hogyan kell használni a papírzsebkendőt; az orrfújás kérdése a kulturális eltérések miatt elég problematikus és fontos kérdés, hiszen vannak kultúrák, ahol ezt elfogadhatatlannak tartják, és visszatetszést kelt, nálunk viszont ugyanígy nem tolerálják a szipogást. Mivel kultúra és nemzetiség szempontjából minden esetben heterogén csoportokkal dolgozunk, minden esetben alkalmat adunk a kulturális különbségek párbeszédére: a különbségek bemutatására, az összehasonlításra, a megértésre. Fontos, hogy az oktatónak is tisztában kell lennie ezekkel a különbségekkel, és helyén kell kezelnie ezeket, rendelkezni kell interkulturális kompetenciával: tudnia kell, hogy ezek a különbségek, az értékítéletek relatívak, egyik sem jobb vagy rosszabb, csak meg kell értenünk, el kell fogadnunk, hogy más. Nyitottnak kell lenni a különbségekre, empátiával kell viszonyulni azokhoz, és ezzel az empátiával kell közvetíteni azokat a kulturális ismereteket, amelyek a tanuló számára szükségesek az új kultúrába való beilleszkedéshez (vö. Hidasi 2004).

Állandó program az előkészítő tanév őszén egy csapatépítő városismereti séta, mivel tapasztalataink szerint a diákok gyakran hajlamosak sehova sem menni a bevásárlóközponton kívül; előfordulhat, hogy hónapok után is elenyészően keveset tudnak a környezetükről, ezért a kezdetektől igyekszünk tudatosan változtatni ezen attitűdön. Hasonló módon rendszeres egy korányári Pécs környéki kirándulás, túra és ebéd, amely már egy összeszokott csapat, egy baráti társaság, sok közös élmény ünnepe. Minden évben szervezünk egy látogatást a Tudásközpontba, bejárjuk az épületet, és meghallgatjuk a könyvtárt bemutató előadást (magyarul, nyelvtanári előkészítéssel), majd a tanulók beiratkozhatnak a könyvtárba, és megtanulják használni a könyvtár által nyújtott szolgáltatásokat.

5.3. Csoportok kialakítása

A csoport, annak szerkezete, dinamikája az idegennyelv-oktatás és -kutatás fontos területe. Régóta koncentrálnak a vizsgálatok az osztálytermi órára mint „a társas interakciók terére”, javaslatokat adnak, hogyan kell a csoportdinamika elveit a nyelvórai csoportban alkalmazni. Felhívják a figyelmet arra, hogy fontos időt és energiát szánni a jól működő, összetartó csoportok kialakítására a tanulással járó stressz csökkentése és a hatékonyabb tanulás elősegítése érdekében (Prescott 2017: 2–3).

A tanév kezdetén először érkezési sorrendben töltjük fel és indítjuk el a csoportokat. Amint minden diák megérkezik, kezdetét veszi a tanév, és azonos szintre kerülnek a csoportok, körülbelül négyhetente átalakítjuk a csoportbeosztást, mivel tapasztalataink alapján ez jót tesz a csoportdinamikának és a diákok motivációjának, valamint alakítani tudjuk, hogy az erősebb, érdeklődőbb diákok teljesítményükkel húzzák és motiválják visszahúzódóbb, lassabban tanuló társaikat. A barátok örömmel kerülnek egy csoportba, szívesen dolgoznak együtt, és jó látni, ahogy egy új csoportbeosztással új barátságok születnek. A diákok nyitottabbak lesznek egymás iránt, jobban megismerik egymást, ha nem mindig ugyanazok a diákok dolgoznak együtt. A csoportok átrendezésével tapintatosan lehet kezelni azt is, ha esetleg két diák kevésbé jön ki egymással, és nehezebben tud együtt dolgozni.

5.4. Tesztelés, vizsgák

Az idegen nyelvi mérés és értékelés az idegennyelv-oktatás egyik leggazdagabb szakirodalommal rendelkező területe. Minden esetben részletes áttekintést és szakirodalmat találunk a teszteléshez, legyen szó akár besorolási, haladási vagy teljesítménytesztekről, a nyelvi tartalom vagy a nyelvi készségek teszteléséről (a témáról lásd részletesen például: Bárdos: 2002). A nyelvi mérés és értékelés általános bevált gyakorlatához kell minden esetben hozzáadni azokat a speciális kritériumokat és körülményeket, amelyek egy adott képzés célját és sajátosságait meghatározzák – például az egyetemi nyelvi előkészítés esetében.

Az előkészítő programon az első szűrő egy felvételi beszélgetés online; ennek célja megállapítani, alkalmas-e valaki az intenzív programon való részvételre. Fontosak a jelentkező iskolai eredményei, idegennyelv-tanulási tapasztalati, angol nyelvismerete, kommunikációs képességei. Ezen képességek szűrése, reális megítélése fontos; az előkészítő program intenzív tempója, óriási tananyaga valóban kiemelkedő képességeket, szorgalmat, kitartást igényel.

A programra való felvételnél hasznos az angol nyelv ismerete. A program intenzív jellege, tempós tanmenete, a heterogén csoportok miatt és a zavartalan kommunikáció érdekében segítséget jelent, ha különösen az első hetekben támaszkodhatunk az angol közvetítő nyelvre.

A nyelvórákon a közvetítő nyelv használata az első hetek munkáját, a nyelvtani magyarázatokat, nehezebb szavak és kifejezések jelentését, a nyelvhasználati, pragmatikai magyarázatokat teszi könnyebbé. Angolul nem beszélő diákok is felvételt nyerhetnek az előkészítő programra, a közvetítő nyelv ismerete nélkül is tudnak boldogulni, a közös nyelvet beszélő diákok segítik is egymást, ráadásul a tanultakat a kezdetektől visszaforgatjuk a nyelvórai kommunikációba is, ezért az első hetek munkáján túljutva egyre inkább magyarul kommunikálunk a diákokkal. Az angol nyelvismeret és ezáltal a nyelvtanulási tapasztalatok azonban hatékony segítséget nyújthatnak az intenzív magyar nyelvi egyetemi előkészítő programhoz is.

A tanév megkezdésével a kezdetektől igyekszünk a diákokat rendszeres tanulásra szoktatni, tudásukat, nehézségeiket teszteléssel mérni, és visszajelzést adni számukra munkájukról és tudásukról. Nemcsak a diákok munkájáról jelent ez fontos visszajelzést, hanem az oktatók számára is fontos információkat mutatnak a tesztek. Vannak-e valamilyen területen állandó problémák? Szükséges-e valamit változtatni az oktatás során? Van-e olyan terület, amelyre külön figyelmet kell fordítani, nagyobb hangsúlyt kell helyezni?

A diákok a tankönyv heti egy fejezetének tanulása mellett heti két tesztet írnak minden fejezetből. Pénteken az adott fejezet befejezése után egy szókincsre koncentrálnó tesztet írnak, hétfőn ugyanennek a fejezetnek a grammatikai tesztelését végezzük el.

A hétfői, fejezetzáró nyelvtani teszt kilencven perces. Minden esetben tartalmaz egy feleletválasztós nyelvtani tesztet, egy igevonatokra koncentrálnó feladatot, szövegértési feladatot, mondatépítéssel, szórenddel kapcsolatos feladatot, kérdések megválaszolását és kérdésekre való reagálást, valamint egy írásbeli szövegalkotási feladatot (az adott szintnek megfelelő szószámmal szöveget kell írni a tanult témák egyikéről). A kérdésekre való választ és reagálást, valamint az önálló szövegalkotást azért is tartjuk fontosnak, mert mindkettő nagyon fontos az írásbeli és szóbeli kommunikációban egyaránt.

A pénteki, 45–60 perces teszt mindig tartalmazza a hallás utáni értés és írás kombinációját: diktálás után kell leírni szavakat, mondatokat. Igyekszünk hozzászoktatni a diákokat, hogy az ékezetek, vesszők, mondatvégi írásjelek számítanak, meg kell tanulni helyesen használni őket. Ez után egy szövegtagolásra, központosításra koncentrálnó feladat jön (szóközök nélkül, csupa kisbetűvel leírt szöveget kell rekonstruálni, helyesen használt szóközökkel, központosítással, szükség esetén nagy kezdőbetűkkel). A következő feladat csak az ékezetek helyes használatát teszteli: egy ékezetek nélkül leírt szöveg ékezeteit kell pótolni. Utána a szókincs tesztelése következik: képekhez, meghatározásokhoz kell a megfelelő szót megadni. Ezáltal egy adott téma legfontosabb szókincsét gyűjtjük össze és teszteljük. A diákokat mindig arra biztatjuk, hogy ne önálló szavakat, hanem szerkezeteket, mondatokat tanuljanak meg. A fejezet legfontosabb szókapcsolatainak a tesztben is kiemelt fontosságot tulajdonítunk: szorosan összetartozó szószerkezetek, kollokációk elejét és végét kell megadni. Az utolsó feladatban mindig szavakkal kell szabadon vagy irányítottan kiegészíteni a mondatokat, hogy világos legyen: a kontextusnak megfelelően nyelvtanilag is helyesen tudja használni a tanult szókincsset.

Egy adott könyv (ezzel együtt egy adott szint) befejezésével a diákok szintzáró tesztet írnak (a könyv egészére vonatkozó kérdésekkel és feladatokkal), valamint szintzáró szóbeli vizsgát is tesznek, melynek része a tanult témákról való beszélgetés önállóan és kérdések segítségével. Kezdő szinten egy szöveg felolvasása, melynek célja a kiejtés, az intonáció mérése. Felsőbb szinten a diákok választott (a tanárokkal előre egyeztetett) témából önálló prezentációkat tartanak ppt-bemutatóval, majd a saját kiselőadásukhoz kapcsolódóan válaszolnak meg kérdéseket, és így elindul egy vizsgabeszélgetés. A vizsganyagokat a kezdetektől rögzítjük és megőrizzük.

5.5. Az íráskészség fejlesztése, házi feladatok

A szövegalkotás, a szövegalkotási készség fejlesztése (írásban és szóban is) fontos eleme a hasznos és természetes nyelvtudás kialakításának. Fontos kérdés azonban, hogy akár a mindennapi életben, akár a speciális igények esetében (egyetemi tanulmányokra készülő nyelvtanuló) mely típusú szövegek írására van elsősorban szükség, milyen műfajokat és szövegsajátosságokat kell ismernünk egy jó és természetes szöveg megalkotásához. Michael McCarthy szerint még mindig nehéz pontosan felmérni, hogy milyen típusú írott szövegek a leghasznosabbak a nyelvoktatásban. Az írásbeliség szempontjából a különböző típusú levelek mindig is hasznosak lesznek, de emellett a tantervek és a vizsgák gyakran íratnak esszéket vagy fogalmazásokat, legyen szó elbeszélő, leíró vagy érvelő szövegekről, és a tanárok számára ezek jelentik a legnagyobb kihívást, hogy érdekes és hiteles szövegalkotási feladatot adjanak a diákoknak. McCarthy (1991: 148–149) azt a kérdést teszi fel, hogyan segíthetik a tanulókat az ilyen íráskészség fejlesztése során a diskurzuselemzés eredményei. Felhívja a figyelmet arra is, hogy a diskurzuselemzés nem nyelvoktatási módszer, nem is szeretne az lenni. Azonban esetleg újragondolhatóak és kiegészíthetőek a nyelvoktatási módszerek annak fényében, amit a diskurzuselemzés tanulságai nyújtanak számunkra a nyelvi formák, kontextusok és nyelvhasználók közötti kapcsolat összefüggéseiről. Fontos, hogy a diskurzuskutatások nem csak az alkalmazott nyelvészeti kutatások terepe, de jelentős segítséget nyújthat, sokat tehet hozzá a tananyagok készítésnek és felhasználásnak, valamint az tantermi tevékenységek gyakorlati területéhez is (McCarthy 1991: 170–171).

Tudjuk azt is, hogy az írott szövegalkotási feladatok nem mindig valós, természetes élethelyzetekhez kapcsolódnak a nyelvtanuló számára, illetve fordítva is igaz: meg kell találni a módját, hogy pontosan ismerjük és tanítani tudjuk egy-egy kevésbé természetes (de akár nyelvvizsga miatt mégis szükséges) szövegtípus, kontextus működését és szabályait. A szövegtani és diskurzuselemzési vizsgálatok sokat segíthetnek abban, hogy a diákok valódi, hasznos nyelvtudást kapjanak, az írott szövegek esetében is természetes nyelvhasználatra legyenek képesek, a nyelvtanárok és nyelvvizsga-tesztfejlesztők pedig minél természetesebb, valódibb szövegeket használjanak és kérjenek számon mind a nyelvórákon, mind a nyelvvizsgákon (Erdősi 2011: 97–100).

A diákok napi szinten kapnak írásbeli házi feladatot, hogy ennek megírásával még egyszer visszatérjenek egy adott témához, kifejtésük saját gondolataikat a tanultak felhasználásával, és fejlődjék az íráskészségük. Meg kell tanulniuk a szövegalkotás szabályait: hogyan kapcsolódnak egymáshoz a mondatok nyelvtanilag, tartalmilag, logikailag, hogyan tudunk egy kerek és teljes szöveget felépíteni mondatok egymás utáni halmaza helyett, hogyan tagoljuk több tematikus részre a szövegünket, és hogyan kell témát váltani, hogyan kell érvelni valami mellett és ellen, mik a különböző szövegtípusok (magánlevél, hivatalos levél, kérelem, meghívó, reklamáció stb.) műfaji és formai követelményei. Ahogy a tesztek esetében, a házi feladatok is kiváló visszajelzést jelentenek a tanároknak is: mivel van probléma, milyen hibát látunk újra és újra, rögzülve a fogalmazásokban, mire kell jobban odafigyelni, mit kell újra megbeszélni, átismételni.

A házi feladatot a diákok javítva visszakapják, és javasoljuk, hogy a javított, hibátlan verziót írják le maguknak újra, és gyűjtsék össze a portfóliójukban, az általuk írt javított szövegek gyűjteményében. Ezt be is kell mutatni a szintzáró vizsgákon. A házi feladatok megléte és minősége is beleszámít a szintzáró osztályzatokba. A házi feladatokat a tanárok is gyűjtik és archiválják, így egy-egy diák és csoport esetében is szép kollekciónak gyűlik össze a fogalmazásokból. Nyomon követhető egyes diákok fejlődése, kimutathatók a tipikus hibák, összehasonlítható a különböző szinteken visszatérő hasonló témájú szövegek kifejtése stb. A házi feladatok gyűjtésével és archiválásával kezdődött el a tanulói korpusz építése (vö. Antal 2021).

5.6. Felkészülés a nyelvvizsgára

A nyelvi előkészítő képzés célja, hogy egy év után a diákok B2-es szintet érjenek el magyar nyelvből, s alkalmassá váljanak az egyetemi tanulmányokra magyar nyelven. Ehhez a tanítás során minden készség fejlesztésére egyformán figyelmet fordítunk (beszéd- és íráskészség, hallott és olvasott szöveg értése), összhangban az ECL nyelvvizsga részeivel és követelményeivel. Az A2-es szint befejezésekor, a tanév felénél, januárban kezdjük el a diákokkal megismertetni a nyelvvizsga típusfeladatait, és elkezdünk specifikusan nyelvvizsgára is készülni. Megtanuljuk és begyakoroljuk, hány perc alatt kell megoldani a feladatokat, hány szóból álló fogalmazást kell írni, mire kell figyelni az olvasás és hallgatás esetében, és hogyan kell megválaszolni a szövegértési kérdéseket, körülbelül mennyit kell beszélni a szóbeli vizsgán, mire kell figyelni a páros és egyéni szóbeli feladatoknál. Mivel az ECL páros vizsga, a szóbeli vizsgához a gyakorlás, felkészülés során igyekszünk megtalálni a megfelelő párokat, akik jól tudnak együtt dolgozni, jól működik közöttük a kommunikáció, jól működnek együtt vizsgahelyzetben. A párok a felkészülés során együtt gyakorolnak, és szükség esetén felülvizsgáljuk vagy cseréljük a párokat. A B2-es szintű nyelvvizsga előtt a diákok A2-es és B1-es szintű próbanyelvvizsgán vesznek részt, megismerik a nyelvvizsga menetét, kipróbálják a tanultakat vizsgahelyzetben, és rutint szereznek a valódi nyelvvizsgához. Hasznos, hogy egy másfajta rendszer szerint is visszajelzést kapnak a tudásukról, olyan szakemberektől, akik nem ismerik a diákokat, akiket nem befolyásolnak a mindennapi közös munka élményei és eredményei. Szintén fontos, hogy a sikeres nyelvvizsgával akkreditált bizonyítványt kapnak a tanulók a nyelvtudásukról, amely magyarországi életük és tanulmányaik során sok esetben hasznos és szükséges dokumentum.

5.7. Szaknyelvi képzés

A diákok a második félév kezdetén, az A2-es szint befejezése után, a B1-es szint megkezdésével párhuzamosan kezdik meg szaknyelvi tanulmányaikat. Minden szakirányon három szaknyelvi tantárgyat tanulnak, minden tárgyból előadásra és szemináriumra is járnak. Ahogyan ez korábban a NEI gyakorlatában is történt, az előadásokat szaktanár tartja (Nádor 2006: 52–54), aki az adott szakterületről összeállított egy tizenkét hetes tematikát az alkalmanként kilencven perces előadásokhoz, ezek anyagát leírta, amelyet a diákok már a szaknyelvi tanulmányaik kezdetén megkapnak. Az előadást a szaktanár kizárólag magyarul tartja, hasonlóan a magyar nyelvű egyetemi előadásokhoz, a szemináriumot pedig magyar nyelvtanár vezeti, aki segít a diákoknak megtanulni és használni az előadások nyelvi anyagát.

A leírt tananyaghoz az előadást kísérő szemináriumra a nyelvtanár nyelvi feladatokat készít. Ezek a feladatok gyakoroltatják a szókincset, kiemelten fókuszálnak a legfontosabb nyelvi szerkezetekre, a mondatépítésre és a szórendre, az írott és hallott szöveg megértésére és feldolgozására, valamint az adott témában történő írásbeli és szóbeli szövegalkotásra. Természetesen a nyelvi perspektíva nem választható el a tartalomtól, nem lehet attól független, de a szemináriumon igyekszünk a tananyag nyelvi aspektusára koncentrálni. A szaktanár és a nyelvtanár közös munkája eredményeként készültek el a *MagyarOK Bevezetés a szaknyelvre* tananyagok (megjelenés alatt).

A felkészülés során ebben az esetben is kiemelt szerepe van az előkészítésnek, a fordított/tükrözött osztálytermi eljárásoknak. A diákoknak előre, az előadásokat és szemináriumokat megelőzően kell kiszótározni, elolvasni, valamilyen szinten feldolgozni az adott órák tananyagát. Ezt a nyelvtanár minden esetben ellenőrzi is. A téma nehézsége, szaktantárgyi jellege miatt itt különösen fontos, hogy ne az óra és a gyakorlás értékes idejét csökkentse a szavak jelentésének megbeszélése, fordítása. Fontos az előadások és

szemináriumok menete és sorrendje. A félév elején a szaktárgyi tanulmányok szemináriummal indulnak először. Módszertani megbeszélés után (annak tisztázása, hogyan fogunk dolgozni a szaktantárgyakkal a félév során), elkezdjük előkészíteni, nyelvileg megalapozni az első előadás anyagát. Ennek a nyelvi előkészítésnek a birtokában hallgatják meg a diákok az első előadásukat, amelynek anyagára a következő szemináriumon visszatérünk, gyakoroljuk, feldolgozzuk azt, majd elkezdjük a következő, második előadás anyagának nyelvi előkészítését, amelyet a szemináriumon nyelvileg előkészített második előadás anyaga követ. Ebben a sorrendben, ezt a tanmenetet követve látogatják a diákok a szaktárgyi órákat a teljes szemeszter során.

Mivel kevesebb előadás van, mint ahány hét a második szemeszterben, a félév elején, közben és a szemeszter végén is lesz olyan hét, amikor csak szemináriumra mennek a diákok, ilyenkor még többet lehet gyakorolni, lehetőség adódik az addig tanult témákat összefoglalni. A szemináriumok során a diákok több rövid tesztet írnak, több prezentációt tartanak, az órákra aktívan és rendszeresen készülniük kell. Mivel az egyetemi tanulmányok alatt természetes lesz, hogy a tankönyv, szakirodalom stb. alapján önállóan kell olvasniuk, készülniük, ezért igyekszünk autentikus szövegekkel, szövegrészletekkel is megalapozni ezt a fontos készséget. Mivel nagyon jó oktatóvideók is készülnek a különböző témákban, ezek is remekül használhatók egy adott téma feldolgozásához, nagyon jó szövegértési feladatok készíthetők belőlük, és a videók színesebbé, élvezetesebbé is teszik az órát.

Minden szakiránynak biztosítunk egy órán kívüli, a szaktantárgyakhoz kapcsolódó külső programot, kirándulást. A humán szakirány diákjai meglátogatták például a pécsváradi várat, meghallgatták a vár történetét bemutató előadást, megnézték a kiállítást. Az orvosi szakirány hallgatói ellátogattak a Pécsi Tudományegyetem Farmakognóziái Intézetébe, megismerhették az ottani munkát, ellátogathattak a laborba, kipróbálhattak néhány eljárást (például a gyógynövényekből illóolajat desztillálhattak, majd saját illóolaj-keveréket és parfümöt készíthettek). A szakmai programot minden esetben nyelvi előkészítés előzi meg, majd a program után megbeszéljük, összefoglaljuk a látottakat, nyelvileg is visszaforgatjuk a tapasztalatokat.

5.8. Az online oktatás adalékai és tapasztalati az előkészítő programon

2020 márciusának közepén, a Covid-járvány Magyarországi megjelenésével és egyre gyorsabb terjedésével gyakorlatilag egyik napról a másikra zárták be az egyetemet, megszűnt a jelenléti oktatás, át kellett állni online oktatásra. Egy előre hozott tavaszi szünet ideje alatt a magyar program Pelcz Katalin irányításával kidolgozta az online oktatásra való átállás részleteit, platformját, elkezdte az új helyzetnek megfelelően átgondolni és fejleszteni módszertanát.

Mivel az előkészítő program intenzív, feszített tempója különösen igényli a diákok közötti, valamint a diákok és tanárok közötti személyes kapcsolatot egyaránt, itt szükséges leginkább a diákoknak a személyes kapcsolathoz kötődő érzelmi támogatás, tapasztalataink szerint különösen ezt a programot érintette a legérzékenyebben az átállás és a személyes kapcsolat hiánya. Ezzel együtt a program sikerrel alkalmazkodott az új helyzethez, és márciustól júniusig online fejeztük be a 2019/2020-as évfolyam nyelvi előkészítő képzését, és (egy-két hét jelenléti oktatást leszámítva a tanév elején) teljes egészében online tartottuk a 2020/2021-es előkészítő évfolyam oktatását. Természetesen egyéni különbségek is megmutakoztak, melyik diák mennyire alkalmazkodott az online körülményekhez, és mennyire tudta jól venni az akadályokat ebben a speciális helyzetben, de egyértelműen kiderült, hogy online körülmények között is működik az oktatás, és lehetséges a B2-es vizsga, illetve az egyetemi felvételi vizsga sikeres teljesítése.

Az oktatóknak természetesen szintén alkalmazkodniuk kellett a megváltozott körülményekhez, ki kellett tapasztalniuk (több) online platform nyújtotta lehetőségeket, előnyöket és hátrányokat egyaránt. Az oktatás a jelenléti térből, az osztályteremből egy teljesen más sajátosságokkal rendelkező online térbe helyeződött át. A módszertani megvalósítások is alkalmazkodtak a körülményekhez és lehetőségekhez, világossá vált, mi nem működőképes online, és milyen új módszertani elemeket kell alkalmazni, amelyek újdonságot jelentenek a jelenléti oktatás módszertanához képest (vö. Pelcz 2020:123–131).

Hasznos hozadéka az online oktatásnak, hogy még több nyelvi anyag gyűjthető és archiválható a diákok fejlődésének minden fázisában, szóbeli és írásbeli nyelvi produktumaikból egyaránt, ez pedig segíti a korpuszépítést, a magyar mint idegen nyelvi kutatásokat.

6. Az előkészítő program mint a kutatás terepe – kitekintés és célok

A magyar nyelvi előkészítő program sajátosságai nagyon sok módszertani tapasztalattal és rengeteg kutatási anyaggal szolgálnak az alkalmazott nyelvészeti kutatásokhoz. Különösen sok tanulással szolgálhatnak a korpusznyelvészeti kutatások és a korpuszépítés. Szirmai Mónika a korpusz meghatározásának áttekintésekor arra a következtetésre jut, hogy a korpusz meghatározásában a legfontosabb kritériumok egyike, hogy reprezentatív, tudatosan megtervezett szövegek gyűjteményéről van szó, melynek összeállításakor az azon elvégezni kívánt nyelvi analízist tartják szem előtt. A szövegek tárolása elektronikusan történik, és olyan céllal hozzák létre azokat, hogy elemzésük nyelvészeti szempontból hasznos legyen. (Szirmai 2005: 17–23).

Mivel a magyar előkészítő program nagy mennyiségű tanulói produktummal rendelkezik, indokolttá vált az anyag hasznosítása a MID Nyelvtanulói Korpusz formájában, amely a nyelvészek, magyar mint idegen nyelv kutatásával és oktatásával foglalkozó szakemberek számára gazdag forrásanyag lesz (Baumann–Majoros–Pelcz–Schmidt–Szita–Vermekei 2020: 35–37).

Az előkészítő programon a diákoknak szeptembertől júniusig teljesen kezdő szintről kell eljutniuk a B2-es szintre. Tehát a teljes nyelvtanulási folyamat megfigyelhető, nyomon követhető, dokumentálható a kezdetektől a B2-es szintig. Megvizsgálható az egyes diákok egyéni fejlődése, vizsgálható a tanulók haladásának összehasonlítása különböző szempontok szerint.

A nyelvi egyetemi előkészítő csoportok minden esetben nemzetiség, anyanyelv és kulturális háttér szempontjából heterogének, össze lehet tehát hasonlítani a diákok haladását és teljesítményét ezen szempontok alapján is.

Az archivált házi feladatok és szóbeli vizsgák segítségével megkezdődött a tanulói korpusz építése. Vizsgálható a diákok írás- és beszédképességének fejlődése, végezhetünk hibaelemzést. Leszűkíthetők a vizsgálatok egyes nyelvtani struktúrák használatára, vagy kiterjeszthetők az írásbeli és szóbeli szövegalkotási készség vizsgálatára. Nagyon sok rögzített nyelvről anyagából létrehozható egy tanórai és tanári korpusz, amely újabb kutatási lehetőségeket kínál a magyar mint idegen nyelv tanításának, kutatásának és módszertanának szakemberei számára.

Irodalom

- Antal Zsófia 2021. A *KorSzak* tanulói korpusz bemutatása és a magyar nemzetiséget jelölő melléknév vizsgálata. *Hungarológiai Évkönyv* 22: 7–21.
- Bárdos Jenő 2002. *Az idegen nyelvi mérés és értékelés elmélete és gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Baumann Tímea – Majoros Judit – Pelcz Katalin – Schmidt Ildikó – Szita Szilvia – Vermekei Boglárka 2020. Bemutatkozik a Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport. *Hungarológiai Évkönyv* 21: 32–41.
- Baumann Tímea 2018. *Hangrend*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- Erdősi Vanda 2011. *Pragmatikai elemek az írásbeli kommunikációban. Lehetséges megközelítések és szempontok*. *Hungarológiai Évkönyv* 12: 88–102.
- Hidasi Judit 2004. *Interkulturális kommunikáció*. Scolar, Budapest.
- Holló Dorottya 2019. *Kultúra és interkulturalitás a nyelvórán. Magyar nyelv-tanári segédkönyvek*. KRE – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- McCarthy, Michael 1991. *Discourse Analysis for Language Teachers*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Mede, Enisa – Uygun, Serkan 2014. Evaluation of a language preparatory program: A case study. In: *International Association of Research in Foreign Language Education and Applied Linguistics. ELT Research Journal* 2014, 3(4). 201–221.
- Meffert, Wilfried – Kool, Rien – Knoote-Aalders, Aleid – Ruijschoot, Jon 2008. Twenty-five Nationalities, One Goal: Academic Access. The Preparatory Year at VU-University Amsterdam. In: *Crossing Borders: Diversity in Higher Education (Migration, Integration and Lifelong Learning)*. Ed.: Cooper, Michael. European Access Network, University of Westminster, London, 2008. 24–32.
- Nádor Orsolya 2006. A magyar mint idegen nyelv és hungarológia intézményrendszere. In: *Magyar nyelvmester. Magyar mint idegen nyelvi és hungarológiai alapismeretek*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 47–64.
- Özkanal, Ümit. – Hakan, Ayhan G. 2010. Effectiveness of University English Preparatory Programs: Eskisehir Osmangazi University Foreign Languages Department English Preparatory Program. *Journal of Language Teaching and Research* Vol. 1, No. 3: 295–305.
- Pelcz Katalin 2020. Bepillantás a MID oktatásmódszertanának digitális átalakulásába: didaktizált videók a modellalapú oktatásban. *Hungarológiai Évkönyv* 21: 123–131.
- Prescott, Francis. J. 2017. Observations from the language classroom: The importance of the group. In: *EduLingua* III/1:1–18. (LoGoS Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem, Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék)
- Szirmai Mónika 2005. *Bevezetés a korpusznyelvészetbe. A korpusznyelvészet alkalmazása az anyanyelv és az idegen nyelv tanulásában és tanításában*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2013–2016. *MagyarOK A1+, A2+, B1+, B2+*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2017. Modellalapú nyelvtanítás – Természetes nyelvhasználat a tanteremben és a tanterem kívül. *THL2* 1–2: 262–269.
- Uysal, Derya 2019. Problems and Solutions concerning English Language Preparatory Curriculum at Higher Education in View of ELT Instructors. In: *International Journal of Contemporary Educational Research* Vol. 6, No. 2: 452–467.

<https://tka.hu/nemzetkozi/6586/tukrozott-osztalyterem>

https://ponthu.blog.hu/2020/06/03/magyarok_a1-tol_b2-ig_modszertani_interju_szita_szilviaival_es_pelcz_katalinnal

https://ponthu.blog.hu/9999/12/31/magyarok_a1-tol_b2-ig_modszertani_interju_szita_szilviaival_es_pelcz_katalinnal_2_resz

https://ponthu.blog.hu/2020/02/06/a_magyar_idegen_nyelvkent_valo_tanitasa_az_egyetemi_elokeszitoikon_beszamolo

Arató Zsófia: *Bevezetés a humán szakszövegolvasásba*. Megjelenés alatt.

Baumann Tímea – Bulyáki Ildikó: *Bevezetés a szaknyelvbe: művelődéstörténet*. Megjelenés alatt.

Berta Gergely – Gazdag Zsuzsa: *Bevezetés a szaknyelvbe: biológia*. Megjelenés alatt.

Bulyáki Ildikó – Baumann Tímea: *Bevezetés a szaknyelvbe: történelem*. Megjelenés alatt.

Sáska Péter – Erdősi Vanda: *Bevezetés a szaknyelvbe: kémia*. Megjelenés alatt.

Zoltai Judit – Soós Kata: *Bevezetés a szaknyelvbe: orvosi terminológia*. Megjelenés alatt.

MagyarOK szaknyelvi tananyagok. Megjelenés előtt.

Erdősi, Vanda

**The *MagyarOK* Hungarian Language Preparatory Program at the International Studies Center
of the University of Pécs**

Within the special field of language teaching for international students in the form of university language preparatory programs, the study presents and describes in detail the *MagyarOK* Hungarian Language Preparatory Program at the International Studies Center of the University of Pécs. After a short theoretical and historical survey of preparatory language courses, specific structural and methodological aspects of the afore mentioned program are discussed including, among others, the curriculum, the practical ways of teaching and testing, as well as teaching language for academic purposes. The paper also places strong emphasis on the cultural aspects of teaching Hungarian as a foreign language, and on methodological questions of cultural mediation.